

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกันตลอดชีวิต สังคมในปัจจุบันยอมรับกันแล้วว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ อุทัย บุญประเสริฐ (2525: 141) กล่าวว่า การศึกษาจะทำหน้าที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนให้ปฏิบัติตนแตกต่างไปจากเดิมในทางที่ดี สร้างคนที่เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา เมื่อทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของประเทศได้รับการพัฒนา ก็ส่งผลไปถึงการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครองต่อไป และสอดคล้องกับข้อสรุปของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: 1) คือ การพัฒนาประเทศต้องอาศัยกำลังคนเป็นปัจจัยสำคัญ และเครื่องมือในการพัฒนาคน คือ การศึกษา ดังนั้นถ้าหากประชากรของประเทศใดได้รับการพัฒนาเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง ประเทศนั้นก็จะมีแต่ความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ถึงแม้ว่าทรัพยากรต่าง ๆ ไม่สมบูรณ์ก็ตาม ตัวอย่างเช่น ประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน สิงคโปร์และอิสราเอล เป็นต้น ด้วยการศึกษาถึงความจริงดังกล่าวนี้ ประเทศต่าง ๆ จึงได้กำหนดนโยบาย แผนและโครงการเพื่อพัฒนาการศึกษาของตนขึ้น พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรต่าง ๆ ในแต่ละปีคิดเป็นมูลค่ามหาศาล

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 (2520: 2) ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา การศึกษาในระดับประถมศึกษานับว่าสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นการศึกษาที่รัฐได้จัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาในขั้นพื้นฐาน สำหรับสถานศึกษาของรัฐและของท้องถิ่นจะต้องจัดให้เปล่า ดังนั้น หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ 2523: ไม่ปรากฏเลขหน้า) จึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้เพื่อให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ปฏิบัติไปในทาง

เดียวกัน คือ สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถ มีความสุขในชีวิต และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม โดยถือว่าผู้ที่เรียนจบหลักสูตรนี้จะอยู่ในบ้านเมืองของตนอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์สังคมไทยให้ร่มเย็นและเจริญรุ่งเรือง ตลอดระยะเวลาเกือบ 10 ปี ของการใช้หลักสูตรฉบับนี้ นักการศึกษา หน่วยงานและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประณมศึกษาได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการใช้หลักสูตร เพื่อพัฒนาการประณมศึกษาให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านตัวผู้บริหารการศึกษา ด้านตัวผู้ให้ศึกษาศึกษา และด้านตัวครูผู้สอน

ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้ จากเอกสารของกรมวิชาการ (2521: 126) ระบุว่า "... ถึงแม้ว่าหลักสูตรแม่บทจะเขียนไว้เลืกหรือเพียงใดก็ตาม แต่ผู้สอนสอนไม่เป็น ไม่รู้จักวิธีสอน เด็กจะรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่เกิดการเรียนรู้แต่อย่างใด หลักสูตรนั้นก็ไม่มี ความหมาย." สภาพของครูจึงเป็นจุดคอขวดสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุผลจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แต่สภาพในปัจจุบันพบว่าครูมีปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการนำหลักสูตรไปใช้ซึ่งอาจจะแยกได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ ปัญหาคุณภาพภายในของตัวครูเอง และปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู

ปัญหาคุณภาพภายในตัวครูเอง ผลจากการวิเคราะห์รายงานการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรประณมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดต่าง ๆ 51 จังหวัด (กรมวิชาการ 2524: 3-4) พบว่า ครูขาดประสบการณ์ไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีการสอนตามหลักสูตรประณมศึกษา พุทธศักราช 2521 สำหรับเจตคติของครูนั้น จากเอกสารของกรมวิชาการ (อ้างถึง อ้อม ประณอม 2529: 17) สรุปได้ว่า ครูมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการสอน ไม่อยากสอนบางกลุ่มประสบการณ์โดยอ้างว่าคนไม่ฉลาด สอนยาก มีภาระมากในการต้องเอาใจใส่กับเด็กเล็ก ๆ ในชั้นประณมศึกษาปีที่ 1-2 นอกจากนี้ ศักดา สุวรรณโชติ (2528: 12) กล่าวว่า ครูส่วนใหญ่มักจะมีข้อบกพร่องของตนเองที่มองไม่เห็น และไม่คำนึงถึงความบกพร่องนั้น ๆ ด้วย ครูยังมีความเห็นว่าความพร้อมของครูมีผลต่อการสอน แต่ครูก็มีปัญหาส่วนตัวซึ่งทำให้ไม่อาจอุทิศตนเพื่อทำการสอนได้โดยสมบูรณ์ ถึงแม้จะเห็นจากรายงานการวิจัยของปรัชญา เวสารัชช (2527: 151) พบว่าครูบางคนพะวักพะวนกับการเรียนต่อเพื่อเพิ่มวุฒิของตน ครูประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ

บางคนหวัดหวาดกับปัญหาหนี้สิน และหลายคนต้องประกอบอาชีพอย่างอื่นเพื่อผ่อนภาระ
 กังวลว่า จึงเป็นสาเหตุทำให้ครูขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น และ
 สัมพันธ์ ทองสมิตร (2527: 16) กล่าวว่า ยังมีครูบางกลุ่มที่ภาวะสิ่งแวดล้อมดึงไป เช่น
 ประพฤติตัวไม่เหมาะสม เล่นการพนัน คีฬาสุรา แคงตัวไม่สุภาพเรียบร้อย เป็นต้น

ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ คำนการเรียนการสอน คำนการ
 วัฒนผลและประเมินผล และคำนสื่อการสอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. คำนการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน แต่พฤติกรรมการจัด
 การเรียนการสอนของครูก็ยังคงเหมือนเดิม คือ การมีส่วนร่วมของนักเรียนยังไม่
 กว้างขวางเท่าที่ควร มีการค้นคว้าและปฏิบัติน้อยกว่าครั้ง (สมชาย เทพแสง 2528: 3)
 นอกจากนี้ ผลาพิทย์ สิริรัตนชัย (2528: 10-11) ใค้ทำการประเมินหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 ตั้งแต่ปี 2521-2528 พบว่า ในช่วงปี 2521-2524 นั้น มีความทุกข์
 หุเลมาก เพราะครูไม่เข้าใจหลักสูตรและผู้ปกครองที่เป็นข้าราชการและพ่อค้า พยายาม
 วางเป้าหมายให้ลูกเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย จึงไม่เห็นด้วยกับหลักสูตรบางอย่าง เช่น
 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เกิดปัญหาสืบเนื่องมาจนปี 2528 โรงเรียนต่าง ๆ จึงท
 กับการสอนเน้นการเรียนต่อเป็นสำคัญ ไม่คำนึงถึงการสอนเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ ดังนั้น
 โรงเรียนส่วนหนึ่งจึงทำหน้าที่คล้าย ๆ กับโรงเรียนที่มุ่งเน้นความรู้มากกว่าการอบรม
 บ่มนิสัยให้ฝังแน่นในตัวเด็ก ซึ่งจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ (ม.ป.ป: 62) สรุปใ้ได้ว่า ครูสอนค่านคุณธรรมใ้เด็กเรียนท่องจำมากกว่า
 การปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของ กมล สุคประเสริฐ (2528: บทนำ) คือ ครู
 ประถมศึกษาจำนวนมากใช้ข้อสอบเป็นการสอน และจากรายงานของสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป: 59) ระบุว่า ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยสอน
 ข่าวและเหตุการณ์ แต่ใช้เวลาสอนข่าวและเหตุการณ์ไปสอนกลุ่มทักษะ

2. คำนการวัฒนผลและประเมินผล เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการวัฒน
 ประเมินผลที่แตกต่างไปจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 มาก เพราะว่หลักสูตร
 ประถมศึกษา พ.ศ. 2521 มุ่งเน้นให้นักเรียนทุก ๆ คำน มากกว่าคำนความรู้เพียงอย่าง
 เดียว จึงใ้ครูมีปัญหาคำต่าง ๆ ซึ่ง กมล สุคประเสริฐ (2528: บทนำ) กล่าวว่า
 ครูยังมีความสับสนในการประเมินผลการเรียน จึงใ้ครูขาดการวัฒนผลประเมินผลที่ถูกต้อง

ต้อง และจากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป: 64-65) โค้สรูปถึงปัญหาการวัดผลและประเมินผลไว้ ดังนี้

2.1 ครูยังไม่เข้าใจการวัดผลตามพฤติกรรมการบ้านพุทธทิสัย บ้านจิตทิสัย และบ้านทักษะทิสัย และยังไม่สามารถจะทำได้ จึงทำให้การประเมินผลในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่บ้านพุทธทิสัยเป็นส่วนมาก

2.2 การประเมินผลยังไม่สม่ำเสมอและกระบวนการประเมินผลมักจะมีมุ่งทำเมื่อสิ้นภาคเรียนหนึ่ง ๆ เป็นสำคัญ จึงทำให้ขาดการสอนซ่อมเสริมระหว่างเรียน

2.3 การนำผลจากการประเมินผลการสอนมาใช้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนยังมีน้อยอยู่

2.4 การรายงานผลการเรียนให้ผู้ปกครองทราบ ในโรงเรียนชนบท ยังไม่สามารถทำได้โดยสม่ำเสมอ เพราะเห็นว่าผู้ปกครองไม่ค่อยสนใจหรืออ่านหนังสือไม่ออก

2.5 แบบฟอร์มการประเมินผลทำความยุ่งยากให้แก่ครูผู้สอนในการเก็บข้อมูลและตรวจสอบการผ่านวัตถุประสงค์ คือจุดประสงค์ใน ป. 02 มักจะไม่ค่อยเรียงตามแผนการสอน

2.6 การแปลงคะแนนผลการสอบเป็นร้อยละ แล้วนำมาแปลงเป็นระดับการเรียน 0-4 เป็นการสร้างปัญหาแก่ครูผู้สร้างเครื่องมือเป็นอันมาก

3. คำสั่งการสอน จากรายงานการวิจัยของ พิศรา อังคณินันท์ (2523: 68) พบว่า ครูขาดผู้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการผลิตและใช้สื่อการสอน ซึ่งเป็นไปในแนวเดียวกับการศึกษาของ วงศ์จันทร์ วิมลพิทยากุล (2529: 118) คือ ครูส่วนใหญ่ต้องการความช่วยเหลือและต้องการเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตและการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ต้องการได้รับบริการจากห้องสื่อการสอนในค้ำเอกสารเผยแพร่รายการสื่อการสอน และเช่นเดียวกับการศึกษาของ ชวัญใจ กงทรัพย์ (2526: 97) พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้บริหารควรเห็นคุณค่าและสนับสนุนให้มีการผลิตสื่อและใช้สื่อการสอน โดยการจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ทางด้านสื่อการสอนด้วยวิธีการฝึกอบรม และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในสาขา นอกจากนี้ จากรายงานของกรมวิชาการ (2524: 5) สรุปได้ว่า ครูยังไม่นิยมใช้สื่อการสอนและไม่ใคร่ให้ความสนใจในสื่อการสอน บางแห่งครูไม่เห็นความจำเป็นของสื่อการสอน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษา ก็จะเห็นได้จากรายงานการประเมินเกี่ยวกับคุณภาพของนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 9) คือ ในช่วงปีการศึกษา 2526-2528 พบว่า สัมฤทธิผลทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ความหลักสูตรของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2528 โดยเฉลี่ยยังในระดับที่ไม่น่าพอใจ จากสถิติปี 2526-2527 พบว่า นักเรียนประมาณร้อยละ 30 มีสุขภาพอนามัยต่ำกว่ามาตรฐานและขาดสารอาหารประมาณร้อยละ 40-50 และจากการสรุปผลการวิจัยปี 2526 พบว่า มีนักเรียนที่เข้าเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจำนวน 100 คน สามารถเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภายในระยะเวลาของหลักสูตร 6 ปี เพียง 64 คน อัตราการซ้ำชั้นของนักเรียนยังอยู่ในเกณฑ์สูง โดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีอัตราการซ้ำชั้นสูงถึงร้อยละ 8.61 ค่ายเหตุนี ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527: 223) จึงได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้เป็นเรื่องการเตรียมครู การปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพในการสอนของครูประจำการเพื่อการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในตัวผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525: 100) ที่กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของการศึกษา คือ การพยายามเปลี่ยนแปลง โรงเรียนจะไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงจนกว่าครูจะเปลี่ยนแปลง ก่อน ดังนั้น การให้ความรู้และการฝึกอบรมแก่ครูจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และ ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2527: 310) กล่าวว่า ถ้าหากครูที่ไม่มีความรู้ที่จะสอนสิ่งใหม่ ๆ และใช้วิธีใหม่ ๆ เขาจะไม่สอนสิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้แน่นอนแน่นอน แต่ถ้าหากมีความรู้ก็อาจจะนำความรู้และวิธีการนั้น ๆ ไปใช้ ยิ่งมีเจตคติที่ดีและเห็นด้วยกับสิ่งใหม่ ๆ แล้วครูเหล่านี้ก็มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามหลักสูตรในปริมาณที่มากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในประเด็นนี้ จึงได้มีโครงการฝึกอบรมครูประถมศึกษาทั่วทั้งประเทศขึ้น คือ โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา

ก่อนที่จะดำเนินการฝึกอบรมครูประถมศึกษาทั่วทั้งประเทศตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมผู้ดำเนินการฝึกอบรมต้นแบบ ผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัด และให้จัดฝึกอบรมนำร่องทั้ง 6 ภาคภูมิศาสตร์ คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งแบ่งช่วงเวลาการฝึก

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ

ขบวนการพัฒนมหาวิทาลัย

อบรมเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 ใช้เวลา 3 วัน ที่หน่วยฝึกอบรม ให้ครูศึกษาชุดฝึกอบรมด้วยตนเองประกอบสื่อเสริม ช่วงที่ 2 ใช้เวลา 9 วัน ให้ครูนำแบบฝึกปฏิบัติในชุดฝึกอบรมด้วยตนเองไปฝึกปฏิบัติที่โรงเรียน ช่วงที่ 3 ใช้เวลา 2 วัน ให้ครูนำผลการฝึกปฏิบัติมารายงาน ณ จุดฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญและคณะปฏิบัติงานโครงการใดทดลองใช้หลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษา ทดลองใช้กระบวนการและสื่อการฝึกอบรม และให้ผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดได้เข้าร่วมสังเกตการณ์เพื่อจะได้นำแนวทางในการดำเนินการฝึกอบรมอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนี้ ได้ดำเนินการจัดพิมพ์ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง 20 เล่ม สร้างภาพทัศน์ 6 เรื่อง ภาพเลื่อน 10 เรื่อง จัดทำแผ่นโปร่งใสสรุปเนื้อหาชุดฝึกอบรมแต่ละเล่ม จัดทำแผ่นแนะนำโครงการ และผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับจังหวัดดำเนินการฝึกอบรมแก่ผู้ดำเนินการฝึกอบรมระดับอำเภอ ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้วในปีงบประมาณ 2528 จากการประเมินนำร่อง สุ่ม นรมวิวัฒน์ (2529: 16) สรุปว่า รูปแบบและกระบวนการฝึกอบรมมีความเชื่อถือได้ผลเหมาะสมกับทุกภูมิภาคของประเทศ ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2529 ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: ไม่ปรากฏหมายเลขหน้า) ได้ดำเนินการฝึกอบรมครูประถมศึกษาขึ้นทั่วประเทศ ภายใต้ชื่อโครงการอบรมครูวิชาการประจำกลุ่มโรงเรียน ซึ่งในการฝึกอบรมครั้งนี้ ทางสำนักงานก็ได้ปรับบางสิ่งบางอย่างเพื่อความเหมาะสม เช่น ในการฝึกอบรมนำร่อง ช่วงที่ 2 ใช้เวลา 9 วัน ก็ได้เปลี่ยนเป็น 4 สัปดาห์ เป็นต้น เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมคือครูประจำการในโรงเรียนประถมศึกษา มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนตามหลักสูตรอยู่แล้ว ดังนั้นทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529: 11) จึงจัดเนื้อหาสาระของการฝึกอบรมมุ่งเน้นด้านคุณธรรม ค่านิยมปฏิบัติ และค่านิยมเนื้อหา เป็นอัตราส่วน 3:2:1 ด้วยเหตุผลที่โครงการนี้เป็นโครงการระดับประเทศ มีการนำเอาทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการดำเนินการค่อนข้างมาก ทั้งค่าน้ำค่าเงิน ค่าสิ่งบุคลลากร (ทั้งรายละเอียดของโครงการอบรมครูวิชาการประจำกลุ่มโรงเรียน: โครงการย่อยที่ 2 ที่ได้เสนอไว้ใน บทที่ 2) ดังนั้น ในการประเมินโครงการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาโครงการในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ตามที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2527: 5-23) กล่าวว่า การประเมินโครงการนั้นผูกพันกับโครงการแทบทุกขั้นตอน เกิดขึ้นได้ทุกช่วงของโครงการ มีบทบาทในวงจรของโครงการในแต่ละส่วนแตกต่างกันไป เพราะจุดสำคัญที่โครงการประเมินคือ ข้อมูลและสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

คือการวางแผนและการบริหารโครงการ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะประเมินโครงการนี้
 ทั้งในด้านการบริหารการฝึกอบรม และด้านพฤติกรรมของครูภายหลังการฝึกอบรม ซึ่งจะเป็น
 ข้อมูลย้อนกลับแก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและหน่วยงานที่
 เกี่ยวข้อง โดยได้ทำการประเมินการฝึกอบรมครูตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพ
 การเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ในชื่อโครงการอบรมครูวิชาการประจำกลุ่ม
 โรงเรียน: โครงการย่อยที่ 2

เนื่องจากโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา
 ได้ดำเนินการฝึกอบรมครูประถมศึกษาขึ้นทั่วทั้งประเทศในเวลาพร้อม ๆ กัน ในช่วงเดือน
 พฤษภาคม-มิถุนายน 2529 ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการ
 ตัดสินใจในการวางแผนและการบริหารโครงการอย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีการ
 ประเมินโครงการนี้ขึ้นทั้ง 6 ภาคภูมิศาสตร์ทั่วทั้งประเทศ คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียง
 ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันตกและภาคใต้ โดยมีคณะผู้วิจัยรับผิดชอบ
 ในการประเมินโครงการนี้ภาคภูมิศาสตร์ละ 1 คน สำหรับผู้วิจัยได้ทำการประเมิน
 โครงการดังกล่าวในจังหวัดที่อยู่ในเขตการศึกษา 4 ในภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วยจังหวัด
 ตรีัง หังงา ภูเก็ต กระบี่และระนอง เพราะว่าเป็นจังหวัดที่ครูมีปัญหาต่าง ๆ ที่เป็น
 อุปสรรคต่อการนำหลักสูตรไปใช้

ปัญหาคุณภาพภายในตัวครูเอง จากรายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยและ
 วางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดกระบี่ ตรีัง หังงา ภูเก็ตและระนอง (สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 ก: 43, 2526 ข: 76, 2526 ค: 5, 2526 ง
 : 2-3, 2526 จ: 81) พบว่า ครูบางคนขาดคุณธรรมและไม่มีความรักต่ออาชีพครู ครู
 ขาดคุณภาพ ขาดเทคนิคในการสอน ครูที่สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนมากขาด
 ประสบการณ์ทางการสอน ครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเข้าสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และครู
 ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะความสามารถพิเศษในบางวิชา เช่น กหกรรม คนตรี
 นาฏศิลป์ เกษตร พลศึกษา ข่างฝีมือ ทำให้เกิดปัญหาในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพและ
 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานการศึกษาจังหวัด
 กระบี่ (2528: 6-29) พบว่า ครูขาดความกระตือรือร้น ขาดความตั้งใจที่จะพัฒนา
 การเรียนการสอน ขาดประสิทธิภาพในการทำงานเนื่องจากมีครูที่มีวุฒิค่าต่ำกว่าระดับปริญญา
 ตรี ถึงร้อยละ 50 และสำนักงานการศึกษาจังหวัดภูเก็ต (2529: 1-13) พบว่า

ครูบางส่วนยังปฏิบัติงานไม่เต็มที่ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนอ่าน ชาคทักษะในการสอนแก้ไขข้อปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผลและด้านสื่อการสอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการเรียนการสอน จากรายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดพังงา ภูเก็ตและระนอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 ก: 5, 2526 ง: 106, 2526 จ: 2) สรุปได้ว่า ครูไม่เข้าใจหลักการจุดมุ่งหมายและวิธีการดำเนินการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา ไม่ปฏิบัติตามแนวทางของหลักสูตร ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนการสอน ชาคการสอนซ่อมเสริมอย่างจริงจัง ชาคการติดตามผลอย่างใกล้ชิดและชาคการติดต่อประสานงานกับผู้บริหารของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา (2529: 3) พบว่า ครูส่วนใหญ่มีการเตรียมการสอน แต่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ (2528: 3, 2529: 9) พบว่า ครูในจังหวัดกระบี่ไม่ค่อยใช้แผนการสอนและคู่มือการจัดการเรียนการสอน ครูสอนไม่ครบทุกกลุ่มประสบการณ์ การจัดการเรียนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพยังไม่ครบวงจร คือ การจัดการระบบการเรียนการสอน การผลิตและการจำหน่ายยังกระทำไม่ได้ครบทุกขั้นตอน ครูยังไม่ค่อยสนใจสื่อไม่เต็มที่ มีการสอนลูกเสือและยุวชาคชาคน้อย และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต (2529: 8-25) พบว่า ครูไม่ได้เตรียมการสอนอย่างจริงจัง ครูไม่ค่อยจัดกิจกรรมให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเอกสารครูพลศึกษาไม่ค่อยจัดกิจกรรมทางค่านพลศึกษา

2. ด้านการวัดผลและประเมินผล จากรายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ภูเก็ตและระนอง (2526 ข: 76, 2526 ก: 5, 2526 ง: 106, 2526 จ: 81) พบว่า ครูอาจจะมีแนวในการตัดสินใจ การประเมินผลนักเรียนที่แตกต่างกัน ถึงแม้จะมีระเบียบในการวัดผลและประเมินผลนักเรียนก็ตาม ซึ่งมีผลต่อการเข้าชั้นของนักเรียน ครูใช้เทคนิคและวิธีการวัดผลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ไม่เหมาะสม ครูไม่ได้ทำการวัดผลและประเมินผลอย่างจริงจัง ชาคการประเมินผลหลังการเรียนการสอนและตรวจสอบแก้ไขข้อปัญหาของนักเรียน และสอดคล้องกับรายงานของ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต (2529: 8-19) พบว่า ครูขาดการวิวัฒนาการและประเมินผลที่ถูกต้อง ขาดการนำผลการประเมินการเรียนการสอนมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

3. คำสั่งการเรียนการสอน จากรายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาจังหวัดกระบี่ ตรัง พังงา ภูเก็ตและระนอง (2526 ก: 3, 2526 ข: 74, 2526 ค: 5, 2526 ง: 107, 2526 จ: 75) พบว่า ครูไม่มีเวลาในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ขาดทักษะในการจัดหา จัดทำ การใช้และเก็บสื่อการเรียนการสอน และครูไม่ใช้สื่อประกอบการสอน

นอกจากการประเมินโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เขตการศึกษา 4 แล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้เพลงและเกมประกอบการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ภายหลังที่ครูได้รับการฝึกอบรมจากโครงการนี้ไปแล้ว 6 เดือน ว่าครูมีแนวคิด แนวปฏิบัติ จากชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เล่มที่ 9 "จากใจถึงใจ" ซึ่งเกี่ยวกับการใช้เพลงและเกมประกอบการสอน และนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะใด มีสภาพเช่นไร ทั้งนี้เพราะในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการตามธรรมชาติของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาชั้นนั้น เพลงและเกมเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ครูสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กซึ่งชอบเคลื่อนไหว ทั้งเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเรียนมีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึง สนุกสนาน ผิดเขวามันปัญญาและส่งเสริมให้กล้าแสดงออก (ภิญโญ บุญทอง 2528: 9)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินกระบวนการฝึกอบรมครูตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เขตการศึกษา 4
2. เพื่อประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนและพฤติกรรมด้านคุณธรรมของครูประถมศึกษา เขตการศึกษา 4 ภายหลังการฝึกอบรม
3. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เพลงและเกมประกอบการสอนของครูประถมศึกษา เขตการศึกษา 4 ภายหลังการฝึกอบรม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการประเมินการฝึกอบรมครูตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา เขตการศึกษา 4 ปีการศึกษา 2529 ในเรื่องต่อไปนี้

1. การประเมินกระบวนการฝึกอบรมด้านการเตรียมการฝึกอบรม ด้านการดำเนินการฝึกอบรม และด้านการประเมินผลการฝึกอบรม เฉพาะด้านการเรียนรู้ทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมและความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการดำเนินการฝึกอบรม
2. การประเมินพฤติกรรมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปใช้ ภายหลังการฝึกอบรม 4 เดือน ประเมินเฉพาะปริมาณการจัดกิจกรรมที่กำหนดไว้
3. การประเมินพฤติกรรมด้านคุณธรรมของครูภายหลังการฝึกอบรม 4 เดือน
4. การศึกษาพฤติกรรมของครูภายหลังการฝึกอบรม 5 เดือน ในด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านคุณธรรม โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตพฤติกรรมอย่างมีส่วนร่วมที่ตัวอย่างประชากรจำนวน 1 โรงเรียน เป็นระยะเวลา 4 เดือน
5. การศึกษาสภาพการใช้เพลงและเกมประกอบการสอนของครู ภายหลังการฝึกอบรม 6 เดือน

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างประชากร (จุดฝึกอบรมในแต่ละจังหวัด รวมทั้งสิ้น 2 จังหวัด 4 อำเภอ 4 จุดฝึกอบรม 4 โรงเรียน จำนวนครู 24 คน สัมภาษณ์นักเรียน 120 คน) ในจังหวัดที่จัดการฝึกอบรมในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2529 เพราะจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ต่อเนื่องในการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละช่วงการฝึกอบรมมากที่สุด เนื่องจากโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา ดำเนินการฝึกอบรมเสร็จสิ้นภายในเดือนกันยายน 2529 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินขณะดำเนินการฝึกอบรม ช่วงที่หนึ่ง จุดฝึกอบรมละ 3 วัน 4 จุดฝึกอบรม และหลังจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้รับจากการฝึกอบรมในช่วงที่หนึ่ง ไปปฏิบัติที่โรงเรียนเป็นระยะเวลา 1 เดือนแล้ว จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินขณะดำเนินการฝึกอบรมในช่วงที่สาม จุดฝึกอบรมละ 2 วัน ทั้ง 4 จุดฝึกอบรม นอกจากนี้

ผู้วิจัยได้ติดตามผลการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่โรงเรียน ภายหลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรมไปแล้ว 4 เดือน โดยการสังเกตและ สัมภาษณ์ 4 ครั้ง แต่ละครั้งห่างกัน 1 สัปดาห์ และจะต้องไปอยู่ในโรงเรียนใดโรงเรียน หนึ่ง เป็นระยะเวลา 4 เดือน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามทำการสุ่มตัวอย่าง ประชากรอย่างมีระบบ ให้เป็นตัวแทนของประชากรเขตการศึกษา 4 ในภาคใต้

2. ผู้ดำเนินการฝึกอบรมในจังหวัดภูเก็ตมีจำนวน 11 คน และทุกคน ดำเนินการฝึกอบรมทั่วทุกจุดฝึกอบรมทั้งจังหวัด ซึ่งแตกต่างจากผู้ดำเนินการฝึกอบรมใน จังหวัดพังงา ที่ผู้ดำเนินการฝึกอบรมจะดำเนินการฝึกอบรมทั่วทุกจุดฝึกอบรมภายในอำเภอ นั้น ๆ และแต่ละอำเภอมีผู้ดำเนินการฝึกอบรม 3-7 คน ซึ่งอาจมีผลต่อการประเมินได้ อย่างไรก็ตาม ในการสังเกต สอดถามหรือสัมภาษณ์ผู้ดำเนินการฝึกอบรมในจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างประชากรของผู้ดำเนินการฝึกอบรมแบบเจาะจง จุดฝึกอบรมละ 5 คน โดยไม่ซ้ำกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การประเมินการฝึกอบรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเมินตามหลักฐานและ พฤติกรรมที่สังเกตได้

2. การแสดงพฤติกรรมและการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนและด้านคุณธรรม ภายหลังจากการฝึกอบรมของตัวอย่างประชากรเป็นไปตามสภาพที่เป็นจริง แม้ว่าผู้วิจัยเข้าไป สังเกตพฤติกรรมอย่างมีส่วนร่วมตลอดระยะเวลา 4 เดือน

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

การประเมินการฝึกอบรมครูตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียน การสอนของครูประถมศึกษา หมายถึง

1. การประเมินกระบวนการฝึกอบรมครูประถมศึกษา
2. การประเมินการจัดการเรียนการสอน
3. การประเมินด้านคุณธรรมของครู

โครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการ ฝึกอบรมทางไกลแก่ครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

จำนวน 379,347 คน ในปีการศึกษา 2529 โดยจัดกิจกรรมมุ่งเน้นคุณธรรม ทักษะและ
ความรู้ โดยใช้สื่อประสม ได้แก่ ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เทปโทรทัศน์หรือภาพทัศน์
(video tape) สไลด์หรือภาพเลื่อน (slide) และแผ่นโปร่งใสประกอบการฝึกอบรม

กระบวนการฝึกอบรม หมายถึง ทุกขั้นตอนของการฝึกอบรม ตั้งแต่การเตรียม
การฝึกอบรม การดำเนินการฝึกอบรม และการประเมินผลการฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง ครูใหญ่และครูทุกคนในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2529 เขตการศึกษา 4

พฤติกรรมของครูประถมศึกษา หมายถึง การกระทำของครูประถมศึกษาที่
แสดงออก และสามารถสังเกตเห็นได้ในขณะรับการฝึกอบรมและขณะปฏิบัติการสอนใน
โรงเรียน

พฤติกรรมด้านคุณธรรมของครู หมายถึง การกระทำอันดีงามของครูที่แสดงออก
ต่อนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งการปฏิบัติภารกิจด้านการเรียนการสอนที่ผู้วิจัย
กำหนดไว้ 12 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่เรียน
ใฝ่เรียน ความเมตตากรุณาและเสียสละ ความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม ความประหยัด
ความมีเหตุผล ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย ความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก
ในสิ่งที่ถูกต้อง ความมีมนุษยสัมพันธ์ และความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
ซึ่งวัดได้จาก การตอบสนองประเมินคุณธรรมของครู การสัมภาษณ์นักเรียน และการสังเกต
อย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

พฤติกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำของครูที่แสดงออก
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร และกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน
ซึ่งวัดได้จาก การใช้แบบสังเกต การตอบสนองของครู การสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมของผู้วิจัย

ความพึงพอใจของครู หมายถึง ความรู้สึกของครูในทันทีที่ถือการฝึกอบรมที่ได้
จากการตอบสนองแบบเชิงประมาถา

ผู้ดำเนินการฝึกอบรม หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในการฝึกอบรมครูตามโครงการ
ปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนของครูประถมศึกษา โดยทำหน้าที่จัดกิจกรรมให้

แนะนำ และอ่านวชความส่ควกแก่ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม

เพลงและเกมประกอบการสอน หมายถึง สื่อการสอนประเภทหนึ่งที่ครูสามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียนและเกิดผลบรรลุจุดประสงค์ของบทเรียน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นข้อมูลและสารสนเทศแก่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการตัดสินใจ การวางแผนและการบริหารโครงการต่อเนื่อง หรือลักษณะเดียวกับโครงการนี้ ต่อไป
2. ช่วยให้ครูประถมศึกษาได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน
3. เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในการประเมินการฝึกอบรมในหน่วยงานต่าง ๆ และเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง